

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

AMBITIE

De evaluatie van de Wet herziening kinderschermingsmaatregelen, stelt de legitimiteit van het ingrijpen van de overheid in gezinnen ter discussie, waarop de kamer het kabinet heeft verzocht alles te doen om uithuisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen. Iedere professional die kan voorkomen dat een kind uit huis geplaatst wordt, maakt dan ook een groot verschil voor het kind, zijn ouders en hun naastbetrokkenen. Als 3.000 professionals in een periode van drie jaar één uithuisplaatsing weten te voorkomen, dan besparen ze minimaal 105 miljoen aan zorgkosten.

Als zeven jeugdhulporganisaties is dat onze ambitie, in samenwerking met Het Vergeten Kind en JIMwerkt, welke staat beschreven in dit plan voor de komende drie jaar. Met een integrale aanpak, waarbij wij als jeugdhulporganisaties onze interne trainers, en ervaringsdeskundige jongeren opgeleid tot trainingsacteurs, inzetten om intern en extern 3.000 jeugdprofessionals van wijkteams, jeugdhulp en jeugdbescherming te trainen. We zorgen dat deze professionals gecoacht worden, maken met de organisaties een vertaalslag naar werkwijzen en -processen, stellen een ketenaanpak op in ons werkgebied ter voorkoming van uithuisplaatsing en dragen bij aan de implementatie ervan.

Meer jeugdhulporganisaties zijn welkom om aan te sluiten, zodat we gezamenlijk landelijke impact maken. Want onze ervaring is, ondersteund door wetenschappelijk onderzoek, dat het werken met informele steunfiguren effectief is. Kinderen en jongeren blijven thuis wonen, zien een vertrouwd gezicht ondanks personeelwisselingen, het netwerk weet zich serieus genomen, professionals werken met meer plezier en zorgkosten verminderen.

Namens de collega bestuurders,

Esther Reinhard, Marnix van der Kerkhof (Enver) & Mariënne Verhoef (Levvel)

AANLEIDING

De impact van een uithuisplaatsing op het leven van kinderen, hun gezinsleden en naastbetrokkenen is enorm, evenals de maatschappelijke kosten die hiermee gepaard gaan. Onderzoek van Het Vergeten Kind wijst uit dat driekwart van de kinderen in residentiële jeugdzorg, gemiddeld 4 keer verhuisd (11 mei '22). Op 12 mei 2022 werd dan ook door de volledige kamer een motie (Peters en Van der Staaij) aangenomen, waarin staat dat in samenwerking met zelfgekozen steunpersonen uithuisplaatsing kan worden voorkomen, en waarin de regering wordt verzocht dit actief aan te bieden aan kinderen. De recente evaluatie van de Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen, stelt de legitimiteit van het ingrijpen van de overheid in gezinnen ter discussie, waarop de kamer onlangs (15 sept. '22) het kabinet heeft verzocht alles te doen om uithuisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen.

Vanuit deze gedeelde urgentie en met de ambitie om te voorkomen dat kinderen uit huis worden geplaatst, is sinds 2012 op diverse plekken in het land geleerd van het samenwerken met JIMs: Jouw Ingebrachte Mentoren. Dit is een concrete werkwijze voor professionals om met informele steunfiguren van jongeren samen te werken. Deze werkwijze staat centraal bij de interventie InVerbinding, welke is toegelaten tot beschrijven als interventie in de databank effectieve jeugdinterventies van het NJI. Op basis van de ervaringen in het land is het aannemelijk

dat 25% van de uithuisplaatsing kan worden afgewend in samenwerking met deze informele steunfiguren, en daarbij circa € 35.000,- tot € 40.000,- aan zorgkosten per jongere wordt voorkomen.

Ondanks de veelbelovende resultaten vraagt het werken met informele steunfiguren meer landelijke aandacht, omdat het nog onvoldoende vanzelfsprekend is om samen te werken met het netwerk. Professionals geven onvoldoende positie aan mensen die om jongeren en gezinnen heen staan en het ontbreekt aan de benodigde vaardigheden om met steunfiguren te samen te werken. Daar willen wij verandering in brengen. Wij van Levvel, Enver, Wij Groningen, Youke, EntreaLindenhou, iHub en Via Jeugd zijn jeugdhulporganisaties die samen met JIMwerkt al enkele jaren deze wijze van werken binnen onze organisaties vormgeven. Wij zien een grote meerwaarde voor jongeren en ouders; het ver-

‘Professionals weten al vanuit de richtlijnen en hun beroepscode hoe fundamenteel de betrokkenheid van informele steunfiguren is. Professionals trainen in de JIMaanpak draagt bij aan dit bewustzijn en biedt ze handvatten voor het hoe in de dagelijkse praktijk’.

Jurja Steenmeijer BPSW

sterkt hun eigen kracht en regie, oplossingen zijn duurzamer, er is minder intensieve hulp nodig en professionals werken met meer plezier. En wat ook belangrijk is, er worden uithuisplaatsingen voorkomen en de hulp wordt goedkoper.

Gesteund door de samenwerkende beroepsverenigingen die recentelijk het werken met informele steunfiguren (weer) onder de aandacht hebben gebracht, willen wij ons vol inzetten op het voorkomen van uithuisplaatsingen en zetten wij daarvoor onze ervaring en kennis landelijk en regionaal in. Hoe we dit gaan doen, staat in dit plan die we in het kader van het thema 'voorkomen uithuisplaatsing en terugdringen residentiële' aanbieden en de komende drie jaar uit willen voeren. Volgens onze inschatting is het mogelijk om in de periode 2023-2025 3.000 professionals op te leiden. Als ieder van die professionals een ambulant traject aanbiedt en daarbij in samenwerking met een JIM minimaal één uithuisplaatsing weet te voorkomen, wordt hiermee 105 miljoen bespaard aan zorgkosten, tegen een initiële investering van circa 1,7 miljoen en een cofinanciering van bijna € 300.000,-.

Bodyl (17); **'Door mijn JIM voelde ik mij niet langer alleen, ik kon altijd bij haar terecht.'**

1. WERKEN MET INFORMELE STEUNFIGUREN

Eén van de doelen van de Jeugdwet¹ is het gebruik maken van de eigen kracht van jongeren, ouders en hun sociale netwerk. Het is belangrijk dat zij zelf zoveel mogelijk regie blijven houden over hun leven. Dit kan worden vormgegeven door samen te werken informele steunfiguren: familieleden, burens of kennissen. Bij tegenslagen kunnen jeugdigen dan, naast hun ouders, ook op deze steunfiguren terugvallen. Voor betrokken professionals zijn deze steunfiguren ook van grote waarde bij het begrijpen van en anticiperen op (het gedrag van) de jeugdige. Onderzoek wijst uit dat de aanwezigheid van zelfgekozen steunfiguren (in de wetenschap aangeduid als 'natuurlijke mentoren') ervoor zorgt dat jeugdigen beter functioneren op school, in hun werk, lekkerder in hun vel zitten en minder psychische problemen ervaren (Van Dam et al., 2018). Het voordeel van informele steun is dat het verweven is met het alledaagse leven, laagdrempelig en duurzaam beschikbaar is, aanwezig blijft, ook nadat formele hulp is afgerond. Informele steun kan praktisch van aard zijn, maar het kan ook emotionele steun betreffen. Meer over informele steun en de voordelen ervan zijn terug te vinden

¹ Op grond van artikel 2.1.d. Jeugdwet hebben gemeenten de opdracht hun beleid inzake jeugdhulp te richten op «het inschakelen, herstellen en versterken van de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren, waarbij voor zover mogelijk wordt uitgegaan van hun eigen inbreng»

op pagina 5 van de Handreiking informele steun
Opgesteld door Samenwerkende beroepsverenigingen in het kader van het Programma Zorg voor de Jeugd (mei 2022).

2. WAT VRAAGT DIT VAN PROFESSIONALS

Informele steunfiguren zijn al aanwezig en betrokken bij jongeren en ouders. Het betrekken en samenwerken met informele steunfiguren vraagt wel om het her- en erkennen van wat er al is; de relaties die iemand heeft, de mensen die al vertrouwd worden en die betekenisvol zijn voor het gezin. En waar nodig, dienen relaties hersteld te worden. Dat vraagt werken vanuit de visie dat mensen uit het netwerk net zo goed kunnen ondersteunen, zo niet beter en erkennen dat deze ondersteuning duurzamer is dan professionele hulp. Dat betekent een veranderende rol van professionals: van probleemoplosser naar facilitator van effectieve veranderingen. De hulpverlener zoekt de steunfiguren actief op, erkend hen en waardeert ze als adviseur, luisterend oor en steun.

“Een hulpverlener die pas wordt ingezet bij een hulpvraag kan nooit een fijne buur of goede vriend vervangen, hoe goed hij z’n werk ook doet. Het is zaak dat professionals nog veel meer samen optrekken met de mensen die belangrijk zijn voor een kind en zijn gezin: familieleden, een leerkracht, buurvrouw of goede kennis die kan helpen. Een landelijke uitrol van de JIM-aanpak maakt dit mogelijk.”

Margot Ende- van den Broek
directeur Het Vergeten Kind

3. WAT LEVERT HET OP

De inzet van informele steunfiguren kan uithuisplaatsing en de inzet van (gespecialiseerde) jeugdzorg en jeugdbescherming verminderen en zelfs voorkomen. Dit is mogelijk doordat met deze benadering de eigen kracht en regie van jongeren en ouders wordt versterkt en het een aanvulling is op formele zorg die daardoor minder intensief en minder lang hoeft te duren. Bepaalde hulpvragen die nu bij zwaardere zorg worden belegd, kunnen worden ondervangen met informele steun. Hiermee vindt er een transformatie plaats, die resulteert in een besparing in de (jeugd)zorg en vermindering van de druk op het personeel(stekort). Tussen alle perso-

neelwisselingen, is deze steunfiguur uit eigen omgeving een vertrouwd gezicht voor de jongere en het gezin.

In dit voorstel richten we ons op het resultaat: het voorkomen van uithuisplaatsingen. Hier is ons inziens veel winst te behalen, zowel vanwege de besparing op uitgaven², vermindering van personele inzet, als de kwaliteit van de "oplossing" voor kind en gezin. Uit onderzoek blijkt dat uithuisplaatsing bij een belangrijk deel van de kinderen geen of negatieve effecten laat zien: tijdens de plaatsing kan hun psychosociaal functioneren verslechteren en de uithuisplaatsing zelf kan een ingrijpende traumatiserende werking hebben³.

Is deelnemende organisaties hebben wij succesvolle ervaring met het voorkomen van uithuisplaatsing door de inrichting van intersectorale teams die samenwerken met een informele steunfiguur zoals een JIM. Een voorbeeld daarvan is Rotterdam Rijnmond, daar is het gelukt, in de periode 2017-2019 om 28% van de 112 aanmeldingen een uithuisplaatsing af te wenden. Deze aanpak wordt tot aan heden door Enver, op de volledige instroom van residentiële aanvragen in de gehele regio, toegepast en zal geleidelijk worden uitgebreid naar naastliggende regio's Zuid-Holland-Zuid en Midden-Holland. In Bijlage 1 staan meer resultaten beschreven.

Verwijzer: 'Wellicht is het niet de verandering die wij als professionals als eerste zouden bedenken, maar wel een verandering vanuit eigen normen en waarden van het systeem. Passend bij het leven van de jongeren samen met het netwerk'.

4. URGENTIE: NIET DE PROFESSIONAL, MAAR DE LEEFWERELD VAN DE JONGERE CENTRAAL

Het belang van werken met informele steunfiguren voor ouders en jongeren wordt breed onderkend. Van politiek, beleidsmakers, wetenschappers tot cliënten, ervaringsdeskundigen en professionals: iedereen vindt het belangrijk. Het staat in de doelen van de Jeugdwet, is onderdeel van de professionele standaard (de beroepscode⁴, richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming en de veldnormen⁵) en wordt unaniem gezien als een beschermende factor.

Recent is dit kracht bijgezet door de evaluatie van de Wet herziening kinderschermingsmaatregelen⁶ waarin de legitimiteit van het ingrijpen van de overheid in gezinnen ter discussie is gesteld. De urgentie wordt aangegeven om de zorg voor kwetsbare kinderen te verbeteren. De Kamer heeft daarom onlangs (15 sept. '22) het kabinet verzocht alles te doen om ook uit-

² De jaarlijkse kosten van een jeugdige in een residentiële voorziening bedragen gemiddeld € 100.000 (Maatregelen financiële beheersbaarheid Jeugdwet).

³ Children and Youth Services Review

⁴ Beroepscode voor professionals in sociaal werk

⁵ SKJ professionele standaard

⁶ Eindevaluatie Wet herziening kinderschermingsmaatregelen

huisplaatsingen zoveel mogelijk te voorkomen. Naast een crisisplan wordt er ook gekeken naar de lange termijn en is men voornemens het Toekomstscenario⁷ te versnellen. Deze nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming biedt professionals een nieuwe manier van werken die samenhangende hulp en steun organiseert voor het hele gezin. Daarbij wordt het belang onderkent dat het hebben van een sociaal netwerk en steunsysteem een beschermende factor is en wordt er gewerkt met het netwerk van het gezin. Eén van de proeftuinen van het Toekomstscenario wordt in regio Amsterdam uitgevoerd. In deze proeftuin zijn de professionals reeds getraind in de JIMaanpak en wordt ervaring opgedaan met het werken met informele steunfiguren in deze nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming.

Professional: 'Je bent niet alleen bezig een probleem op te lossen, maar rondom jongeren blijvende steun te organiseren'.

Kortom, dat er wordt samengewerkt met informele steunfiguren is een wettelijke en professionele norm waar een professional naar dient te werken, gefaciliteerd door de organisatie. Hoe de professional die informele steun vervolgens inzet is een kwestie van professionele auton-

omie. En toch blijkt uit signalen van jeugdigen en ouders dat professionals nog niet altijd de inzet van informele steunfiguren meenemen in hun werkwijze. De ervaren dilemma's waardoor dit nauwelijks gebeurd zijn onder andere: onbekendheid van het delen van verantwoordelijkheden tussen professional en niet-professional, negatieve aannames bij professionals over de risico's van samenwerking met netwerkleden, voorkeur voor werken vanuit risicobeheersing, onduidelijkheden rondom privacy en gebrek aan tijd.

Deze factoren kwamen wij ook tegen bij de invoering van het werken met informele steunfiguren bij onze organisaties. Deze transformatie gaat niet vanzelf. Het is belangrijk om daar landelijk op in te zetten en daarmee:

- Vanuit de transformatiegedachte de eigen kracht en regie van ouders en jongeren te versterken;
- Specifiek in te zetten op het voorkomen van uithuisplaatsingen;
- De kwaliteit en handelingsvaardigheden van professionals te vergroten en te versterken;
- En hen te faciliteren bij het werken volgens hun professionele standaard.

5. OLIEVLEK VAN HUIDIGE ERVARINGEN

De JIMaanpak wordt sinds 2012 ontwikkeld en is reeds bij diverse organisaties uitgevoerd in

⁷ Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Voorstel plan van aanpak

‘Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren’

diverse jeugdregio's zoals: Youké (Utrecht en omgeving), Enver (Rotterdam en omgeving), IHUB (Noord-Holland), Philadelphia (Amsterdam en omgeving), WijGroningen (Groningen), Levvel (Amsterdam en omgeving), Entrea-Lindenhou (Nijmegen en omgeving), Via Jeugd (Maastricht en omgeving) en De Combinatie (Amsterdam). Er zijn momenteel 23 train de trainers bij deze organisaties actief die professionals trainen en coachen in het werk met informele steunfiguren. En er sluiten steeds meer organisaties aan. In 2023 zijn dat Jarabee, Stichting de As, VIGO en Triade-Vitree. Daarmee wordt een groot deel van het land bestrijkt en is redelijk eenvoudig de stap gemaakt naar andere organisaties in de werkgebieden.

De ervaringen van deze organisaties wordt volop gedeeld⁸ door JIMwerkt middels webinars, podcasts, vlogs en ontmoetingsdagen en wordt gebruikt bij de doorontwikkeling van de aanpak en uitvoering bij de betrokken organisaties. Ons gezamenlijke streven is ervoor zorgen dat alle jongeren in Nederland de mogelijkheid krijgen om samen te werken met een zelfgekozen steunfiguur, doordat professionals over de juiste vaardigheden beschikken en vanuit hun organisatie ondersteund worden dit mogelijk te maken.

Uit onze ervaringen met betrekking tot de implementatie van deze transformatie hebben we op basis van een SWOT analyse de volgende werkzame elementen en aandachtspunten gehaald die we ook meenemen in dit voorstel:

- Professionals organisatiebreed en ketenbreed

trainen zodat de wijze van werken goed in werkprocessen en werkwijzen opgenomen kan worden.

- Professionals blijvend coachen op deze wijze van werken en aandacht besteden aan de dilemma's die zij in de praktijk ervaren.
- Ruimte voor professionals om deze wijze van werken getraind te krijgen en te oefenen in de praktijk om deze eigen te maken.
- Plannen en wijze van werken samen met ketenpartners opstellen zodat het passend wordt voor ieders praktijk.
- Invoering JIM-aanpak projectstatus gegeven, met de expliciete tijd en ruimte voor de professionals om te pionieren en dingen anders te mogen werken.
- Het vraagt met regelmaat toelichten van het belang van werken met informele steunfiguren en de achterliggende drijfveren. Borgen van deze wijze van werken in de visie is daarbij ondersteunend.
- Daarbij is het belangrijk dat alle betrokken het werken met informele steunfiguren “doorleven” en dat het bewustzijn er is dat het is meer dan ‘iets met het netwerk’.
- De gemeente en overige samenwerkende organisaties informeren en betrekken bij deze nieuwe wijze van werken en aansluiting zoeken bij de ontwikkelingen in het jeugdbeleid en -stelsel.
- Wenselijk is een vorm van resultaatfinanciering waarbij budget voor residentiële bedden flexibel ingezet kan worden voor ambulante hulp.

⁸ Voorbeelden zijn te vinden o.a. op de LinkedIn-pagina van JIMwerkt

6. DOEL: VOORKOMEN UIT- HUISPLAATSINGEN IN SAMENWERKING MET INFORMELE STEUNFIGUREN

bieden coachen en trainen in het samenwerken met informele steunfiguren. Om zodoende vele ouders en jongeren te versterken in hun eigen kracht en regie. Hiermee wordt het werken met informele steunfiguren op de kaart gezet en door de landelijke aanpak wordt het mogelijk dat professionals en ook deze steunfiguren elkaar – blijvend – ondersteunen en inspireren.

1. De veranderde mindset die nodig is om daadwerkelijk met het netwerk samen te werken;

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

2. Professional via training en coaching in de werkgebieden vaardig te maken om met informele steunfiguren te werken;
3. Een ontwikkelplan om deze wijze van werken in de werkgebieden in te voeren bij de organisaties en bij de (keten)samenwerking;
4. JIMs te ondersteunen via JIMsupport in hun rol en hen van elkaar te laten leren;
5. Het voorkomen van uithuisplaatsingen.
6. Wat starten bij de werkgebieden van de organisaties die nu werken met de JIMaanpak. We breiden uit naar organisaties die aan hebben gegeven in de komende periode te starten met de JIMaanpak om vervolgens de organisaties in de andere jeugdregio's te enthousiasmeren mee te doen.

7. HOE GAAN WE DIT DOEN?

Op basis van onze ervaringen en onderzoek naar wat werkt, zijn professionals nodig, informele steunfiguren zoals JIMs, trainers, beleidsmakers en bestuurders. Zij krijgen een rol in onze aanpak. Ons voorstel voor aanpak is als volgt:

1. Trainen van professionals door collega professionals en ervaringsdeskundigen

- a. Er zullen in drie jaar 3.000 professionals van organisaties werkzaam in wijkteams, de (gespecialiseerde) jeugdhulp en jeugdbescherming getraind worden in de JIMaanpak. De training omvat o.a. 2 trainingsdagen en

begeleide intervisies en wordt uitgevoerd door lokale collega professionals die zijn opgeleid tot JIMtrainer, in samenwerking met ervaringsdeskundige jongeren die opgeleid zijn tot trainingsacteur.

- b. Coaching van 3.000 professionals in de praktijk, via coachingsbijeenkomsten om het geleerde toe te passen in de praktijk en ervaren dilemma's op te pakken.

Voor het trainen van de professionals stellen wij vanuit onze organisaties (Youké, Enver, IHUB, Philadelphia, WijGroningen, Levvel, Entrea-Lindhout, Via Jeugd en De Combinatie) een deel van onze trainers beschikbaar. Deze trainers hebben het train de trainerstraject van JIMwerkt gevolgd en zijn bekwaam in het trainen van de JIMwerkwijze binnen onze organisaties. Om hun expertise te vergroten en goed aan te sluiten bij ook andere organisaties in de keten, zullen zij extra getraind worden. Hun expertise wordt daarnaast verdiept met kennis van complexe relaties en netwerken, en het omgaan met patronen binnen die relaties. In 2021 heeft JIMwerkt de Nationale Jeugdhulp prijs gewonnen, uitgereikt door ervaringsdeskundige jongeren:

'We waren het er unaniem over eens dat JIMwerkt de juryprijs moest verdienen. We vonden het namelijk allemaal jammer dat wij geen JIM hadden. Dat hadden we graag gehad en had ons waarschijnlijk erg geholpen!'

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

In samenwerking met actrice Imanuelle Grives hebben we met deze prijs een succesvolle pilot kunnen draaien om jongeren die ervaring hebben met JIM, op te leiden tot trainingsacteur. Deze pilot breiden we nu uit, zodat iedere organisatie minimaal twee jongeren heeft die tijdens de trainingen ingezet kunnen worden als trainingsacteur.

*Saadeldin en Nikita volgen de masterclass
'van ervaringsdeskundige naar trainingsacteur'*

Per werkgebied zal een inschatting gemaakt worden hoeveel professionals en van welke organisaties getraind kunnen gaan worden. Vanuit JIMwerkt vindt communicatie plaats naar deze organisaties en toegelicht wat het aanbod is en wat het hen oplevert.

Acties die we daarvoor ondernemen zijn:

- Huidige aantal trainers (van de huidige 23 zijn 8 inzetbaar voor de trainingen) uitbreiden naar 25 extern inzetbare trainers, die ook beschikbaar zijn voor de regio's waar nu nog

niet met de JIMwerkwijze gewerkt wordt.

- Deze trainers toerusten en trainen zodat ze expertise hebben van werken met complexe informele netwerken en breed in het jeugdveld professionals in de JIMwerkwijze kunnen trainen.
- In samenwerking met deze trainers vanuit iedere organisatie twee jongeren werven die deel willen nemen aan de masterclass om trainingsacteur te worden in de trainingen.
- Communicatiecampagne naar organisaties en professionals over het aanbod.

'Werken met JIM zorgt voor duurzamere zorg, gestaafd en verankerd in het netwerk, waardoor minder professionals nodig zijn, omdat formeel en informeel elkaar versterkt.'

Mariënne Verhoef
Bestuurder Levvel

2. Voorkomen van uithuisplaatsing en verkorten inzet specialistische jeugdzorg

Om de werkwijze goed vorm te geven, te implementeren en in te voeren in de (keten)samenwerking in de gemeenten en de regio's, worden er werkbijeenkomsten gehouden. Er wordt een vertaalslag gemaakt van de JIMaanpak naar de visie, werkwijze en -processen en samenwerkingsafspraken gemaakt om gezamenlijk effectief bij te dragen aan het voorkomen van uithuisplaatsingen.

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

Tevens wordt gekeken of en hoe inzet van specialistische jeugdhulpaanbieders verkort kan worden. Uit de praktijk blijkt dat professionals zorg soms nog niet afsluiten, uit zorg voor de JIM: zal deze het wel volhouden als de hulp stopt of wordt overgenomen door andere zorg-professionals? Op dit moment lopen hiervoor pilots van JIMsupport bij Enver en Levvel, waarin wordt onderzocht of JIMwerkt laagdrempelige ondersteuning en (peer)support kan bieden aan de JIMs, om hen duurzaam te ondersteunen in hun rol, uitval te voorkomen, hun impact te vergroten, zodat professionals hun hulptrajecten kunnen verkorten.

Acties die we daarvoor ondernemen zijn:

De werkwijze werken met informele steunfiguren implementeren in de ketensamenwerking en binnen de organisaties en gemeenten ten bate van voorkoming uithuisplaatsingen.

- 25 bijeenkomsten / werksessies met organisaties voor het maken van een vertaalslag van de JIMaanpak naar de visie, werkwijze en werkprocessen.
- Per werkgebied een keten-werksessie waarbij door middel van klantreizen uitgewerkt wordt op welke wijze de inzet effectief bij kan dragen aan het voorkomen van uithuisplaatsingen.
- Indien pilot JIMsupport doelmatig is, deze vertalen en uitbreiden naar de overige 7 zorgaanbieders.
- Nieuwe organisaties werven om mee te doen aan dit plan om zodoende een landelijke dekking te krijgen.

De bijeenkomsten worden geïnitieerd en uitgevoerd door JIMwerkt in samenwerking met ons. Deelnemers aan deze bijeenkomst zijn de getrainde professionals, maar ook managers, beleidsmakers en andere relevante stakeholders van de organisaties en gemeenten. Resultaat van deze bijeenkomsten is een ontwikkelplan om deze werkwijze met steunfiguren in te voeren bij de organisaties en bij de (keten)samenwerking;

8. FINANCIËLE PARAGRAAF

Om dit bovengenoemd integrale plan uit te voeren dienen we een aanvraag in. Uiteraard willen we dit doen op basis van cofinanciering en investeren betrokken organisaties ook zelf.

Aan te vragen kosten

Activiteit	jaar	kosten
Uitbreiding en training aantal train de trainers naar 25 trainers bij de jeugdhulpinstellingen	2023	297.000
Deskundigheidsbevordering trainers jeugdhulpinstellingen	2023	137.500
Opleiden van 20 ervaringsdeskundige jongeren tot trainingsacteur	2023-2024	77.000
3.000 professionals trainen: 200 trainingen aan ongeveer 15 professionals per training	2023- 2025	720.000
Coachen van de professionals on the job	2024	55.000
JIMsupport; ondersteuning en (peer)support voor de betrokken JIMs	2024- 2025	165.000
25 Werksessies t.b.v. visie, werkwijze en werkprocessen	2025	49.500
25 Keten-werksessies klantreizen.	2025	49.500
Communicatiecampagne	2023- 2024	55.000
Projectcoördinatie	2023 - 2025	49.500
Projectmonitoring en ondersteuning	2024 - 2025	44.000
Totaal	3 jaar	1.699.000

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

Cofinanciering

De betrokken organisaties zetten vanuit hun organisatie het volgende in:

Organisatie	Activiteiten	Kosten
JIMwerkt	• Training ontwikkelen voor de deskundigheidsbevordering van de trainers • Kennis, expertise en meedenkkraft voor de trainers • Ontwikkelen van de coachings, werksessies en keten-werksessies.	€ 31.240,-
9 betrokken organisaties: inzet van hulpverleners, managers, staf/ beleidsmw'ers, faciliteiten	• Ondersteuning en vraagbaak trainers • Vraagbaak voor organisaties en professionals in het werkgebied • Gezamenlijk vormgeven van werkprocessen en afspraken t.b.v. werken met informele steunfiguren en terugdringen uit huis plaatsingen.	€ 108.000,-
Het Vergeten Kind	• Ontwikkelen schaalbare trainingsmodule	€ 150.000,-
	Totaal aan cofinanciering	€ 289.240,-

9. BUSINESSCASE

Het inzetten van een zelfgekozen steunfiguur is geëvalueerd met verschillende soorten effectmetingen, enerzijds op het zoveel mogelijk thuis behandelen en duurzaam de pedagogische veerkracht van het gezin en omgeving vergroten (Koper et al., 2020), anderzijds op het uithuisplaatsingen verminderen (Van Dam et al., 2018). Onderzoek naar de kosteneffectiviteit hebben de resultaten opgeleverd dat minimaal 25% van de uithuisplaatsingen voorkomen kunnen worden en daarbij circa € 35.000,- tot € 40.000,- aan zorgkosten per jongere wordt bespaard, zie bijlage: kosten en opbrengsten inzet zelfgekozen steunfiguur. Dit geldt zowel voor de regio's waar gewerkt wordt met de speciaal ingerichte InVerbindingteams als ook de wijkteams waar gewerkt met zelfgekozen steunfiguren om uithuisplaatsing, schooluitval en verblijf in de gesloten jeugdzorg te voorkomen.

Bij start van de uitvoering van dit plan in de werkgebieden, zullen de betrokken organisaties een inschatting maken hoeveel professionals er worden getraind, maar ook met welke ambitie er aan de slag gegaan wordt ten aanzien van het voorkomen van uithuisplaatsing op regio niveau, op basis van beschikbare cijfers.

De inzet van dit plan is als volgt:

In het eerste jaar worden ongeveer totaal 500 professionals getraind, in het tweede jaar 1000 en het derde jaar 1500 professionals.

Deze professionals die getraind worden in de aanpak, zullen zeker gemotiveerd zijn om samen te werken met steunfiguren en een bijdrage te leveren aan het voorkomen van uithuisplaatsingen. Indien elk van deze 3.000 professionals een ambulant traject aanbiedt en in samenwerking met een JIM op zijn minst één uithuisplaatsing weet te voorkomen, dan is dit een besparing van € 35.000,- per situatie, welke optelt tot een besparing van 105 miljoen aan zorgkosten. In deze drie jaar verwachten we met dit plan en de investering van 1,7 miljoen, een minimale besparing op te leveren aan zorgkosten van 105 miljoen. De investering voor dit plan is daarmee minder dan 1% van de kosten die daarmee bespaard worden.

Te verwachten is dat de bespaarde kosten hoger zullen uitvallen, tijdens deze drie jaar en in de jaren daarna. Immers de inzet van deze professionals zal wellicht hoger zijn dan het voorkomen van één uithuisplaatsing en ook in de jaren daarna zetten zij zich in en zal evenveel of meer aan zorgkosten bespaard worden. Daarnaast zal met de inzet van JIMsupport de JIMs versterkt zijn, zodat zij meer impact hebben, langer en/of voor meer jongeren zich inzetten en hulpverleningstrajecten korter duren doordat professionals met de inzet van een JIM hulptrajecten eerder beëindigen.

De besparing van de zorgkosten die te verwachten is met dit plan zijn hoog, evenals de impact

op de levens van de kinderen, ouders en hun naasten als een kind thuis kan blijven wonen en worden in hun eigen kracht, en voor de professionals die vaardiger en met meer plezier aan het werk zijn.

10. OPSTELLERS VAN HET PLAN

Marnix van de Kerkhof, manager & Esther Reinhard, directeur/bestuurder Enver

De ambitie ontstond een écht alternatief voor residentieel aanbod te ontwikkelen. De JIM-aanpak is onderdeel van onze visie op residentiële zorg, en geeft handen en voeten om te werken aan behoud en herstel van relaties rond jongeren. Vanaf de start werd bij iedere aanmelding voor residentieel verblijf van een jongere boven de 12 jaar gestart met IVT (=InVerbinding-team), ook als de jongere al elders op een bed verbleef. Met het netwerk werd dan gekeken naar het perspectief. Marnix en Esther willen vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor betere jeugdzorg meekijken op welke wijze dit plan uit te voeren is. Er is een gedeelde ambitie en opgave in de twee jeugdzorgregio's (Rijnmond, Zuid-Holland-zuid) op het onderwerp samenwerken met informele steunfiguren. En de wens om met partners dit vorm te gaan geven. Daarbij zien zij flexibilisering van de bedden als belangrijkste opgave die meegegeven wordt door de gemeenten en willen daar met partners samen in optrekken. Huidige train de trainers capaciteit

is beperkt en er is de wens om dit uit te breiden, zodat zij indien nodig ook in andere regio's zich hiervoor in kunnen zetten.

Mariënne Verhoef, bestuurder Levvel

De JIM-aanpak is onderdeel geworden van Vakmanschap binnen Levvel, er wordt van alle professionals verwacht dat ze het netwerk betrekken en het systeem in zijn kracht zetten. Een belangrijk leidend uitgangspunt is dat niet alles professionele zorg nodig heeft. Tevens biedt de JIM-aanpak reflectie aan professionals op hun werk, hun rol en verantwoordelijkheden. Mariënne geeft aan dat het goed zou zijn als de JIMaanpak of werken met informele steunfiguren onderdeel is van een gezamenlijke aanpak zowel binnen als buiten de organisatie. Ook intern vraagt het binnen Levvel nog aandacht om het vorm te geven. Het regionaal trainen van professionals zou moeten resulteren in duurzame zorg, gestaafd en verankerd in het netwerk, waardoor minder professionals nodig zijn en dat elkaar versterkt. We zullen daarin moeten investeren, het dilemma is de personele inzet, we hebben onze medewerkers ook nodig om bijvoorbeeld de huidige wachtlijsten aan te pakken.

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

Harm Wijgergangs, Raad van Bestuur

Via Jeugd

Harm Wijgergangs van Via Jeugd is bereid om eigen trainers ook extern in de regio in te zetten als trainers. Daarvoor zal hij in een stuurgroepoverleg met 3 andere organisaties de JIM aanpak bespreken en wil starten met de JIMaanpak in de vorm van een InVerbindingsteam alvorens jongeren gesloten geplaatst worden. Dit om te voorkomen dat jongeren geplaatst worden en als jongeren toch geplaatst dienen te worden goede ondersteuning krijgen en verbinding houden met het eigen netwerk zodat jongeren meer alternatieven geboden worden en duurzaam ondersteund worden ook na de geslotenheid.

Geth Kuin, bestuurder WijGroningen

Binnen WIJGroningen wordt een doorstart gemaakt met de JIMaanpak, dit is de ontwikkelingsrichting waar ze met de organisatie heen willen. Dat vraagt borging en om meer JIMambassadeurs intern in de organisatie.

Gerth ondersteunt het plan en wil zich daar voor inzetten. Het is belangrijk om de gemeenten erbij te betrekken. De personele tekorten gaat wel meespelen in de uitvoering van het plan.

Voor de komende periode zal binnen WIJGroningen en ism de Wij-academie, zal bekeken worden waar de focus op moet liggen zoals extra trainers, of opleiding van coaches en ambassadeurs.

BIJLAGE

KOSTEN EN OPBRENGSTEN INZET ZELFGEKOZEN STEUNFIGUUR

Het evalueren van het inzetten van een zelfgekozen steunfiguur heeft tot nu toe vooral in het teken gestaan van effectmeting: uithuisplaatsingen verminderen, zo veel mogelijk thuis behandelen en duurzaam de pedagogische veerkracht van het gezin en omgeving vergroten. De eerste resultaten hiervan zijn veelbelovend, lopend onderzoek zal verdere uitspraken doen over de doelmatigheid en effectiviteit van deze aanpak. Ten aanzien van de kosteneffectiviteit hebben de resultaten van de afgelopen jaren van de diverse aanbieders en gemeenten onderstaande inzichten opgeleverd.

Opbrengsten

Voorkomen uithuisplaatsingen, uitgedrukt in percentages

Besparen door voorkomen uithuisplaatsingen: Rotterdam Rijnmond, Midden-Limburg Oost en Nijmegen

In diverse regio's wordt gewerkt met InVerbindingteams: intersectorale teams, samengesteld uit professionals met expertise van de jeugdhulp, jeugd-ggz, lvb-problematiek, verslavingszorg en gecertificeerde instelling, ondersteund door een systeemtherapeut. Deze teams werken als uitgangspunt altijd samen met een zelfgekozen steunfiguur (JIM: Jouw Ingebrachte Mentor), ter voorkoming van uithuisplaatsing. In Rotterdam Rijnmond heeft jeugdhulporganisatie Enver inmiddels cijfers over meerdere jaren van deze aanpak: in de periode 2017-2019 lukt het op een totaal van 112 aanmeldingen om in 28% van de jeugdigen een uithuisplaatsing af te wenden in samenwerking met zelfgekozen mentoren. Deze aanpak wordt tot aan heden (2021) door Enver op de volledige instroom van residentiële aanvragen (ruim 200 per jaar) in de gehele regio toegepast. Het betreft jeugdigen veelal (70-80%) met een Jeugdbeschermingsmaatregel/MUHP en (100%) met een arrangement met een vraag om een bed. Ook het percentage JIM's blijft meerderjarig onverminderd hoog (ruim 80%), zowel jeugdigen met als zonder uiteindelijke residentiële plaatsing. In Midden-Limburg Oost (Roermond, Roerdalen, Echt-Susteren en Maasgouw) is in 2018 gestart met het InVerbindingsteam. Over de periode 2018-2019 is van de 30 gestarte trajecten vastgesteld dat er bij 27 jongeren een uithuisplaatsing is voorkomen: 90%. In Nijmegen wordt er sinds eind 2019 gewerkt met deze InVerbindingsteams, hier is in 24 van de 25 aanmeldingen uithuisplaatsing

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

voorkomen: 96%. Als bijkomende winst geeft Nijmegen aan dat deze benadering sneller perspectief biedt voor jeugdigen, zorgt voor minder trauma en onrust en extra overplaatsing van jeugdigen voorkomt. Tevens zien zij dat deze werkwijze het werkgeluk van de medewerkers vergroot: er is minder verzuim en meer tijd voor reflectie.

Op basis van bovenstaande ervaringen in uiteenlopende regio's die zich in verschillende stadia van implementatie van het werken met zelfgekozen steunfiguren bevinden, is het minimaal aannemelijk dat 25% van de uithuisplaatsing kan worden afgewend, waarbij 50% ook aannemelijk is.

Besparen door voorkomen uithuisplaatsing en schooluitval: Noord-Limburg en Groningen

In de evaluatie van het InVerbindingsteam is in Noord-Limburg ook de financiële kant bekeken.

In augustus 2019 is gestart met de implementatie van het werken met zelfgekozen steunfiguren via een pilot. Er is van te voren berekend hoeveel de tot nu toe gangbare inzet residentie met een ambulant traject gemiddeld kost. En dit is vergeleken met de daadwerkelijke kosten van de inzet van het InVerbindingsteam in 19 trajecten. Voor het berekenen van de inzet residentie met een ambulant traject zijn er aannames gedaan. Dit betreft de kostprijs omdat deze per deelnemende organisatie varieert en het betreft de duur van de opname want deze is per casus verschillend. Dit leidde tot de volgende berekening: De kosten voor een gemiddeld residentieel verblijf voor een jeugdige met een looptijd van drie maanden kost €30.000,-, Deze wordt altijd opgevolgd met een ambulant traject € 5.000,-. De totale kosten komen daarmee op € 35.000,-. De uitkomst is dat van de 19 casussen, er bij 18 casussen inzet residentie (met een gemiddelde duur van 3 maanden) is voorkomen of de looptijd van residentieel verblijf positief is beïnvloed. Als we naar de kosten van deze 18 casussen kijken, dan blijkt dat de kosten van een traject met een zelfgekozen steunfiguur rond de €16.000,- liggen.

Voorstel plan van aanpak

'Voorkomen uithuisplaatsing in samenwerking met informele steunfiguren'

In Groningen wordt er vanuit de wijkteams gewerkt met zelfgekozen steunfiguren om uithuisplaatsing, schooluitval en verblijf in de gesloten jeugdzorg te voorkomen. Om de financiële impact te kunnen meten is op casus niveau aan de hand van een kosten-baten analyse een rendementsberekening gemaakt. De maatschappelijke prijslijst is als leidraad gebruikt, hiervoor zijn 11 trajecten nader onderzocht met de volgende reële dreigende scenario's:

- Bij 2 JIM-interventies is gesloten jeugdhulp voorkomen. Met iedere interventie is € 65.000,- bespaard.
- 8 JIM-trajecten waren gericht op voorkoming uithuisplaatsing. Met iedere interventie is € 40.000,- bespaard.
- Bij 3 JIM-trajecten is schooluitval voorkomen. Met iedere interventie is gemiddeld € 8.700,- bespaard, verdere gevolgen of extra jeugdhulp niet meegerekend.
- In totaliteit is gedurende de pilot met 11 JIM-trajecten €476.100 bespaard.

Deze bedragen zijn via de maatschappelijke prijslijst en effectencalculator tot stand gekomen, op basis waarvan gesteld kan worden dat met ieder succesvol traject zo'n €40.000 aan zorgkosten is voorkomen. Van de 15 succesvol gestarte JIM trajecten zijn er 11 (73,33%) met deze financiële impact afgerond. Op basis van deze berekening lijkt deze nieuwe benadering inhoudelijk en qua kosten-baten een positief effect te hebben. Om die reden is in september 2020 besloten om alle wijkteams van WIJGroningen op te leiden in deze nieuwe werkwijze.

Op basis van bovenstaande berekeningen is het aannemelijk dat het werken met zelfgekozen steunfiguren, circa € 35.000,- tot € 40.000,- aan zorgkosten kan worden voorkomen.